

DIE TERSAAKLIKHEID VAN TAALWETENSKAP VIR SPRAAKHEELKUNDE

Prof E. Alant
Departement Kommunikasiepatologie
Universiteit van Pretoria

Wanneer gekyk word na die linguistiek as die wetenskaplike studie van taal (Crystal 1985, Hudson 1984) en na die spraakheelkunde as die fasilitering en rehabilitasie van menslike kommunikasie, dan is dit duidelik dat hierdie twee vakkundige gebiede baie in gemeen het.

Hierdie ooreenstemming blyk nie net uit die linguistiek se betrokkenheid by die studie van strukturele taalfasette nie, maar ook die pragmatiek wat die studie van taalgebruik insluit. Benewens die orale taal, wat primer die veld is van linguistiek word daar alom erken dat die studie van geskrewe sowel as tekentaal ("sign language") hieronder ingesluit word.

Hierdie referaat poog om teen hierdie agtergrond 'n bespreking te gee van behoeftes of leentes wat tans ervaar word by die analise en remediëring van kommunikasie binne Suid-Afrikaanse verband. Sekere probleem areas word bespreek tov. die huidige onderwys struktuur en dan sal daar telkens ook verwys word na tersake linguistiese tekorte.

Pragmatiek: bydrae en probleme

Sedert die middel sewentigerjare, het die beweging na pragmatiek baie veld gewen. Die redes hiervoor is veelvuldig, maar kan ook grootliks deurgetrek word na die behoefte om taalintervensie

relevant te maak vir die individu binne sy lewensverband, derhalwe is minder tyd aan drillwerk en geïsoleerde oefeninge bestee. Hiermee is die klem op die aspekte van "wat " jy kommunikeer geplaas en nie soveel op "hoe" die kommunikasie sou plaasvind nie. Met hierdie klemverskuiwing en die fokus op intensionele kommunikasie analises, ontstaan die vraag egter, maar wat is pragmatiek? Dat daar werklik gedrag is wat spesifiek as pragmaties beskryf kan word is duidelik. Die vraag ontstaan egter of dit as uitsluitlik pragmatiese gedrag gereken kan word. In die verband skryf Gerber (1990: 4) " The clinical implications for the language clinician are simple: having identified a "pragmatic" deficit in a language-impaired child, s/he must look high and low for the connecting threads within the language domain and outside the language domain in order to address the problem holistically during the intervention process". Hieruit is dit duidelik, dat relevante intervensie nie net lê in kontekstueel-oriënteerde taalevaluering nie, maar ook in die daaropvolgende analise van die verbande tussen ander taalareas bv. sintaktiese, semantiese en fonologiese vaardighede en pragmatiese uitvalle. Saam hiermee lê die uitdaging ook om hierdie taalprobleme op 'n breër sosiolingvistiese vlak te beskou om sodoende seker te maak dat taalintervensie sinvol plaasvind binne 'n bepaalde sosiale konteks. So bv. kan die kind se onvermoë om vrae te inisieer verband hou met sintaktiese probleme om vrae te formuleer, of dit kan gelei wees binne sy sosiale konteks waar kinders nie aangemoedig word om vrae te stel nie.

Die taalterapeut benodig dus die insette van die toegepaste linguïe om te help om sekere assosiasies te beskryf tussen diskrete taalvaardighede (bv. sintaktiese vermoë) en taalgedrag in konteks (bv. gespreksvermoë) om sukses in intervensie beter te kan voorspel.

Taalvariasies

Die tweede vlak waarop die linguistiek 'n baie belangrike bydrae kan lewer in die spraakheilkunde praktyk is die beskrywing en identifisering van relevante taalpatrone binne nie-standaardtaal (NST) konteks.

Die interpretasie van taalprobleme binne sosiaal-relevante kontekste het die afgelope dekade baie aandag geniet in die Amerikaanse sosio-linguistiese en opvoedkundige literatuur. Shirley Brice Heath (1984) se identifisering van verskillende interaksionele patrone binne verskillende groepe het daartoe bygedra dat daar met minder rigiditeit gekyk is na die evaluering en intervensie van kommunikasie. Die bydrae wat gemaak is deur mense soos Labov (1972), Heath (1984) kan moeilik oorbeklemtoon word wanneer daar gekyk word na ons eie situasie. Deur hierdie benaderings vertoon die konsep "normaliteit" 'n baie groter toleransie vir verskille. Die probleem ontstaan egter, dat om werklikwaar betekenisvol te kan evalueer en remedieer, begrip van wat "aanvaarbare" kommunikasie binne 'n spesifieke konteks behels 'n voorvereiste is. Funksionele taalnavorsing binne interaksionele verband is dus 'n voorvereiste vir betekenisvolle intervensie (Alant en Beukes 1988). In Suid-Afrika is dit 'n baie ernstige probleem aangesien meeste van die funksionele navorsing gedoen moet word deur spraakterapeute self wat nie noodwendig die sosiolinguistiese agtergrond het om dit suksesvol te kan uitvoer nie. Vrae soos: wat is die nie-standaardtaal gesprekspatrone van voorskoolkinders, en hoe dit verband hou met ouer-kind interaksie style, is van primêre belang by intervensie binne NST konteks.

In 'n onlangse studie waarna gekyk is na die narratiewe vaardighede van voorskoolse Noord-Sotho sprekende kinders is gevind dat die interaksionele patrone van die kinders nie aan verwagtinge voldoen het nie (Alant, Tesner en Taljaardt 1992).

Dit wil voorkom asof hierdie kinders meer vertrouwd is met 'n ko-narratiewe vorm as met die monoloog tipe vertelling. Die implikasie hiervan is, dat die kind nie noodwendig onwillig is om in gesprek te tree nie, maar dat die vorm van storievertelling soos vereis binne skoolverband vir hul vreemd is. Hierdie bevinding bevestig die navorsing gedoen deur o.a. Westby (1990) en Taylor (1989) oor die vaardighede van nie-standaardtaal sprekende leerlinge. Dit is handliggend dat soortgelyke inligting van kardinale belang is vir die onderwyser om sodoende sy interaksie met die kinders binne die skoolverband te vergemaklik.

Die gebrek aan deeglik verantwoorde wetenskaplike studies het tot gevolg dat gevalbeskrywings die fokus geword het van die navorsingsmetodologie van taalintervensie om sodoende eerder die individu met homself te vergelyk. Hoewel nie insigsself negatief nie, is die tekort aan normatiewe data 'n baie groot struikelblok.

Geskrewe taal

'n Ander baie belangrike uitvloeiing van die nie-standaardtaal konteks, is dat sodanige kinders probleme ervaar by blootstelling aan geletterdheid, maw aan die standaardtaalvorme nodig vir lees en skryf. Hoewel die gebruik van bi-dialektiese metodiek algemeen gepropageer word binne die skolastiese konteks (Taylor 1986), is die praktiese implementering baie moeilik, veral siende dat daar nie behoorlike beskrywing is van die nie-standaardtaal vorme nie, veral binne funksionele konteks is nie. Om dus van onderwysers te verwag om werklikwaar begrip te he vir die taalgebruik van die kind en die kind se sosiale en interaksionele konteks is problematies. Hierdie tekort aan voldoende beskrywings van NST vorme in Suid-Afrika, bemoeilik die onderwyser se taak aansienlik, aangesien daar nie sprake kan wees van 'n bi-dialektiese benadering in die onderwys nie.

Tweedetaal konteks

Die selfde behoefte aan meetinstrumente en sensitiwiteit vir die proses van kommunikasie is nodig om effektief binne tweede taal konteks te kan funksioneer. Dit is alombekend dat een van die grootste uitdagings in die tweedetaal leerkonteks die gaping tussen studente se eerste en tweede taalvermoë is. Die eise wat kognitief aan die kind gestel moet word om sy belangstelling te behou is dus hoër, terwyl sy tweede taal op 'n laer vlak is. Die uitwerk van 'n wetenskaplik-gefundeerde linguïstiese program is essensieel indien onderwys werklik relevant en sinvol wil wees. Beperkte opleiding van en ondersteuning aan onderwysers in hierdie verband skep egter baie probleme aangesien die onderwyser gekonfronteer word met 'n baie komplekse leerituasie waartoe hulle nie voorberei is nie (Stubbs 1986).

Tekentaal

Laastens is daar ongeveer 5 - 6% van die algemene populasie wat gehoorgestremd is. 'n Betekenisvolle persentasie van hierdie mense is ernstig gehoorgestremd en sou dus tekentaal as kommunikasiemedium gebruik. Dit is noodsaaklik dat navorsing gedoen word op tekentaal ook in Suid-Afrika, nie net om ons in staat te stel om erg gehoorgestremdes beter te verstaan nie, maar ook om die aanleer van hierdie taal meer effektief te kan bedryf (Lucas 1990). Sintaktiese en morfologiese reëls onderliggend aan Suid-Afrikaanse gebaretaal is noodsaaklik vir beter begrip, uitbreiding en toepassing van die taal.

Samevatting: Interdisiplinere spanwerk; geïntegreerde taalintervensie

Aangesien 'n groot persentasie van spraak en taalterapeute binne skoolverband werk, word hul in toenemende mate bewusgemaak van die linguïstiese probleme rondom tweedetaal en bi-dialektiese instruksie binne die formele skoolkonteks. Onderwysers word

gekonfronteer met kinders wiese taal spreekwoordelik "onaanvaarbaar" is, sonder enige bewustheid van die anderse interaksionele konteks waaruit die kind mag kom.

Die identifikasie van patologie in so 'n meertalige konteks is ook baie kompleks. Om ware patologie te kan identifiseer moet daar deeglik onderskei word tussen dialektiese verskille en patologie asook tussen 'n tweedetaalsonvermoë en onderliggende taalpatologie. Die sinvolle hantering van taalprobleme by kinders noodsaak die noue samewerking tussen onderwyser, toegepaste linguis en spraak en taalterapeut. Alleen deur noukeurig beplande taalintervensie binne bi-dialektiese en tweetalige kontekste kan daar sprake wees van effektiewe onderwys in Suid-Afrika.

Om hierdie taalfaktore betekenisvol te kan aanspreek, noodsaak besinning oor die taalfilosofie rondom intervensie in die skoolkonteks. 'n Taalfilosofiese benadering wat wel binne so 'n konteks oorweeg kan word is die voorstelling van Ruiz (1988). Ruiz (1988) identifiseer drie orientasies tot taal binne skoolkonteks:

- i. Die eerste is : Taal as Probleem. Hier word verskeidenheid gesien as problematies binne skolastiese verband en word daar eerder gedink aan 'n "patologiese model" vir die hantering van verskille. Aangesien hier nie werklik sprake kan wees van patologie of taalprobleme binne 'n meertalige of bi-dialektiese konteks nie, blyk hierdie orientasie nie primer van toepassing te wees nie.
- ii. Die tweede orientasie is die van : Taal as Reg. Hoewel 'n baie belangrike aangeleentheid by menseregte, skep hierdie benadering baie moontikhede tot konfrontasie, aangesien minderheidstale en die behoud daarvan baie sterk etniese en kulturele implikasies het.
- iii. Die derde orientasie is die van : Taal as Bron (Resource). Hier word bedoel dat die verskeidenheid talc gesien word as 'n baie belangrike bron van inligting en kennis oor hoe onderwys en

metodiek gemodifiseer kan word om suksesvol te kan wees vir 'n bepaalde groep kinders. Hierdeur word diversiteit dus gesien as 'n belangrike bron van kennis en ekspertise en sodoende 'n gelykwaardige status gegee binne die opleidingskonteks.

'n Voorbeeld van bogenoemde model sou wees dat die onderwyser sensitief is vir verskille in interaksionele patrone waaraan kinders in haar klas blootgestel is. So sal sy byvoorbeeld begin deur vir verskillende kinders te vra wat is 'n storie en wie gewoonlik stories vertel binne huislike konteks sowel as watter tipe stories (indien enige) die kind al gehoor het of aan blootgestel is. Verskillende tipe stories kan geïdentifiseer word wat aan alle deelnemers gelykwaardige status gee. Vanuit hierdie agtergrond kan die onderwyser nou die tipe storie wat sy wil behandel, toelig en bespreek.

Die laaste model van taal as bron sou as ideaal kon dien vir die daarstel van 'n infrastruktuur vir samewerking tussen spraakterapeut onderwyser en toegepaste linguïstiek. Om die kinders te verstaan, moet hul taalvaardighede beskryf word. Alleenlik met hierdie kennis en uitgewerkte programme waarby die toegepaste linguïstiek betrokke is, kan voldoende en betekenisvolle intervensie deur die terapeut en onderwyser verseker word. Kurrikulum - gebaseerde taalonderrig sou dus die sentrale fokuspunt word van intervensie om sodoende die ondersteuning te kan bied aan die onderwyser wat sinvolle onderwys moontlik maak.

Aanbevelings:

1. Hoewel mens nie die belang van basiese navorsing wil negeer nie, is daar 'n sterk behoefte aan toegepaste navorsing in die linguïstiek. Die brug tussen navorsing op taal eienskappe moet gemaak word sodat hierdie inligting verwerk kan word in klinies bruikbare data, by diagnostiese toetse.

2. Navorsing met die oog op identifisering van verbande tussen pragmatiese taalprobleme (kontekstuele evalueringe) en taaldimensies is essensieel om intervensie meer effektief te kan maak.

3. Die beskrywing van taalvariasies is noodsaaklik veral funksionele werk wat betref gespreksvaardighede en taalinhoud binne huis en skoolverband. Hierdie beskrywing sal die onderwyser instaat stel om beter begrip te ontwikkel van die taalvaardigheid waarmee die kind die skool betree.

4. 'n Groter mate van interdiësiplinere samewerking wat gerig is op die orientasie van "taal as bron" (Ruiz 1988). Interaksie tussen spraakterapeut, toegepaste linguis en onderwyser is essensieel vir beter benutting van onderwys en terapeutiese personeel.

Bibliografie:

Alant, E; Tesner, H en Taljaardt, E. 1992 *Narrative performance in context: analysis and implications within a South African context.* (Aanvaar vir publikasie in: *Child language teaching and therapy*, Edward Arnold publikasie)

Alant, E; Beukes. S. M. 1988 'n Funksionele analise van die taal van die voornemende skoolbeginner: 'n longitudinale studie. *Die Tydskrif vir Taalkunde*, 6: 1 - 14.

Crystal, D. 1985 *What is linguistics.* Edward Arnold: London.

Gerber, B. 1991 *Pragmatics in the 1990's.* *Journal of childhood communication disorders*, 14: 1-23.

Heath, S. 1984 *Ways with words.* Cambridge University Press: Cambridge.

Hudson, R. 1984 *Invitation to linguistics.* Basil Blackwell: New York.

Labov, W. 1972 *The logic of nonstandard English.* In Biglioli, P. (ed) *Language and Social context.* Penguin: Middlesex.

Lucas, C. 1990 *Sign language research.* Gallaudet University Press: Washington.

Westby, C. 1990 *Cultural variation in story-telling.* In Cole, L and Deal, V (in press). *Communication disorders in multilingual populations.* Washington: American Speech-Language-Hearing Association.

Taylor, D. 1986 Treatment of communication disorders in culturally and linguistically diverse populations. College-Hill Press: San Diego.

Taylor, D. 1989 Speech and language differences and disorders of multicultural populations, In Blackstone, S et al (Eds). Handbook of Speech-language Pathology and Audiology. Mosby: St Louis.

Ruiz, R. 1988 Orientations in Language Planning. In McKay, S and Wong, C (Eds). Language Diversity. Newbury House: London.

Stubbs, M. 1984 Educational linguistics. Basil Blackwell: London.